

Сайко М. А.,

доктор філософії

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0001-8098-0595>

Дорофеева М. С.,

доктор філологічних наук, професор

Навчально-наукового інституту філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0003-2024-4806>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТЕРМІНОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. Статтю присвячено систематизації методологічних основ термінознавчих досліджень. Запропоновано ієрархічну піраміду, що відображає послідовність та взаємозалежність структурних рівнів наукового пізнання. Автори наголошують, що під час формування наскрізної концепції будь-якого дослідження рухатися треба винятково від наукової парадигми, а не від добору методу. Рівні піраміди охоплюють *парадигму* (лінгвістичну чи перекладознавчу), *теорію* (термінознавчу чи перекладознавчу), *тип дослідження*, *методологічний підхід* і *методику*, а також *методу*. Ядро термінознавчого дослідження, що впливає на підходи, методики та методи, становить конститутивна триєдність *парадигма – теорія – тип*.

Наукову *парадигму* в загальнонауковій методології автори розглядають як одну з форм організації наукового знання. У конкретнонауковій методології парадигма становить систему поглядів на об'єкт (мову або переклад), обрану для організації дослідження, інтерпретації та опису виучуваних об'єктів і дальшого виконання дослідницьких завдань. У статті подано перелік лінгвістичних та перекладознавчих парадигм. Однак в умовах множинності змінних ідей та наукового філософування автори не покладали на себе місії здійснити їхній доконечний поділ. *Теорія* – це комплекс поглядів, уявлень, ідей, спрямованих на пояснення явищ, процесів і зв'язків між ними. *Тип термінологічного дослідження* – методологічна характеристика наукового пошуку, що диференціюється відповідно до кількості залучених мов та рівня систематичності.

Між поняттями методологічний підхід та методика проведено демаркаційну лінію та конкретизовано їхню відмінність. *Методологічний підхід* є загальною стратегією термінознавчого дослідження, а *методика* – виважена сукупність, метод, технік, алгоритмів та принципів їхнього застосування в межах методологічного підходу. Вирішено такі умовно опозиційні підходи до термінознавчих досліджень: *ономасіологічний та семасіологічний підходи*; *синхронний та діяхронний підходи*; *кількісний та якісний підходи*; *дескриптивний та прескриптивний підходи*. Констатовано, що методикам, на відміну від методологічних підходів, неодмінно притаманна своєрідна авторськість.

Унаочнене функціонування запропонованої ієрархічної піраміди засвідчує її релевантність для термінознавчих досліджень, що ґрунтуються на перекладознавчих парадигмах.

Ключові слова: термінологія, термінознавство, перекладознавство, перекладове термінознавство, парадигма, термінознавча теорія, типи термінологічних досліджень, підходи до термінознавчих досліджень, методики та методи.

Порушувана проблематика зосереджена на низці взаємопов'язаних термінознавчих питань, особливо актуальних у контексті лінгвістичних та перекладознавчих парадигм, поряд іншого й перекладового термінознавства. Наріжною проблемою вважаємо недостатню систематизацію методологічних основ, що ускладнює вибір оптимальних методів дослідження термінології з огляду на специфіку конкретних терміносистем, особливості їхнього становлення, а також евристичні гіпотези дослідника.

Мета статті полягає в ієрархізації та систематизації методологічних основ термінознавчих досліджень у перекладознавстві. За **об'єкт** розвідки правлять методологічні категорії *парадигми*, *теорії*, *типу дослідження*, *методологічного підходу*, *методики* й *методи* в термінознавчих дослідженнях, а за **предмет** – розрізняльні ознаки, особливості та доцільність застосування названих методологічних категорій для оптимального досягнення мети дослідження й виконання завдань конкретного наукового проекту. Основними **методами** запропонованої розвідки є *моделювання* (для ієрархізації рівнів термінознавчих досліджень у перекладознавстві), *синтезування* (для об'єднання лінгвістичних і перекладознавчих парадигм як основи для цілісного дослідження), *абстрагування* та *формалізація* (для розрізнення досліджуваних об'єктів), *аналогіювання* (для вирізнення типів термінознавчих досліджень).

Авторська пропозиція. Безперечно, що методологія термінознавчих досліджень ґрунтується на загально- та конкретнонауковій методологіях. Зауважмо однак, що згадана опозиційна диференціація є умовною, адже йдеться про розмежування різнопорядкових явищ: загальнонаукові методи перебувають на епістемологічній площині дослідження, а конкретнонаукові – на інструментальній.

Безпосередній вибір *методу*, зважування *методологічних підходів* та формування комплексної *методики* залежать, по-перше, від наукової парадигми, термінознавчої (або ж перекладознавчої) теорії та типу дослідження, а по-друге, від термі-

нознавчого досвіду (широко розуміючи) та фінансового становища дослідника чи дослідницької групи. На *Рис. 1* схематично та водночас почасти ідеалістично зображено ієрархію піраміди термінознавчих досліджень:

Як бачимо, піраміда складається з п'яти рівнів, що відображають послідовність та взаємозалежність структурних рівнів наукового пізнання в галузі термінознавчих досліджень. Важливо розуміти, що під час формування наскрізної концепції дослідження рухатися треба від наукової парадигми, а не від добору метод.

Рис. 1. Методологічна ієрархія термінознавчих досліджень

(таксономічна), комунікативно-функційна (прагматична), когнітивна (когнітивно-дискурсивна) та синергетична [1, с. 22–36]. До переліку пропонуємо додати генеративну, антропоцентричну, соціолінгвістичну, психолінгвістичну та еколінгвістичну парадигми. Інший погляд на парадигми спричинився б до вирізнення, наприклад, позитивістської та постпозитивістської, інтерпретивістської та конструктивістської парадигм. **Перекладознавчі парадигми** своєю чергою є водночас транспарадигмами. До них належать, приміром, лінгвістична, текстоцентрична, функціоналістська, когнітивно-дискурсивна, синергетична (універсально-системологічна) парадигми [2, с. 16–17]. Перелік можна доповнити маніпуляційною, герменевтичною, соціокультурною, ідеологічною та постколоніальною парадигмами. В умовах множинності змінних ідей та наукового філософування ми не покладаємо на себе місії здійснити доконечний поділ парадигм.

Зауважмо однак, що під поняттям *парадигма* можна також розуміти концепцію, теорію або модель порушуваних проблем, що на них спираються для виконання дослідницьких завдань [2, с. 16]. Посвідчувальним прикладом несталості статусу парадигм вважаємо маніпуляційну парадигму, в основі якої лежить Маніпуляційна школа (Джеймс Голмс, Тео Германс та інші). Звісно, що поняття *наукової школи* ми не отожднюємо з парадигмою, однак з огляду на особливий розвій Маніпуляційної школи, а надто ж у 1990-х роках, можемо констатувати її обертання на маніпуляційну парадигму з відособленими теоріями та представниками. Ще одним яскравим прикладом такої несталості є функціоналістська парадигма теорії перекладу, яку початково можна було вважати теорією комунікативно-функційної (діяльнійної) парадигми. Панівними теоріями в межах функціоналістської парадигми є *скопос-те-*

Огляд релевантної літератури. Так, основу будь-якого термінознавчого дослідження становить наукова парадигма. Під поняттям *парадигма* в загальнонауковій методології розуміємо форму організації наукового знання як результат розвитку науки. У конкретнонауковій методології парадигмою є система поглядів на об'єкт (мову або переклад), обрана для організації дослідження, інтерпретації та опису вивчених об'єктів і виконання дослідницьких завдань. Основними науковими *лінгвістичними парадигмами*, на думку О. Селіванової, є такі: *порівняльно-історична* (генетична), *структуралістська*

орія (К. Райсс, Г. Фермеєр), *теорія перекладацької діяльності* (Й. Гольц-Менттері) (докладніше див. у [3]), *інтегрований підхід* (М. Снелл-Горнбі). Уваговартним є також *принцип лояльності* К. Норд. Детальніший огляд згаданих функціоналістських теорій див. у статті М. Камінської [4]. Окрім того, до представників розглядуваної парадигми можна зарахувати Ю. Гавз (*функційно-прагматична модель оцінювання перекладу* [5]).

Під *теорією* в *Рис. 1* розуміємо «комплекс поглядів, уявлень, ідей, спрямованих на пояснення явищ, процесів і зв'язків між ними» [2, с. 16]. Теорія підпорядковується парадигмі та тісно пов'язана з конкретними іменами дослідників. До термінознавчих теорій належать, наприклад, *соціокогнітивна теорія* (Р. Теммерман), *лексико-семантична теорія* (М.-К. Л'омме), *текстова теорія термінології* (Д. Бурго, М. Слодзіян), *фреймова термінологія* (П. Фабер) та *комунікативна теорія* (Т. Кабре) [6, с. 13], *соціотермінологія* (Ф. Гуден, І. Будин) та інші кроспарадигмальні теорії. Короткий огляд окремих теорій здійснено в статті Т. Гуменюк [7].

Т. Кабре виокремлює два основні критерії, що характеризують *термінологічні пошуки* (або ж термінологічну працю): кількість залучених мов та рівень систематичності. *Систематичні пошуки* передбачають роботу з термінами всієї спеціальної предметової галузі або її частини. *Вибіркові пошуки* (у науковиці – *ad-hoc searches*) обмежуються одним терміном або невеликим переліком одногалузевих термінів (або ж навіть групою різногалузевих термінів) [8, с. 129]. Пропонуємо екстраполовати докладно описаний поділ Т. Кабре [8, с. 129–159] на класифікацію *типів термінологічних досліджень*:

1. Систематичні одномовні дослідження;
2. Систематичні дво- чи багатомовні дослідження;

3. Вибіркові одномовні дослідження;

4. Вибіркові дво- чи багатомовні дослідження.

Уваговарними типами термінологічних досліджень у контексті перекладознавства та перекладового термінознавства, що перебувають у колі наукових інтересів авторів, є систематичні та вибіркові дво- та багатомовні дослідження.

Виклад основного матеріалу. Перші три конститутивні рівні ієрархічної піраміди термінознавчих досліджень (див. *Рис. 1*), зокрема *парадигма – теорія – тип*, становлять ядро дослідження, а тому від них залежить вибір загальних підходів, окремих метод та формування відповідної методики.

Під поняттям *метода* дослідження розуміємо спосіб організації пізнавальної та дослідницької діяльності. Між поняттями методологічний підхід та методика пропонуємо провести демаркаційну лінію та конкретизувати відмінність. *Методологічний підхід* є загальною стратегією дослідження, а *методика* – виважена сукупність підходів, метод, алгоритмів та принципів їхнього застосування.

Основними методологічними підходами до термінознавчих досліджень вважаємо: 1) *ономасіологічний та семасіологічний підходи*; 2) *синхронний та діяхронний підходи*; 3) *кількісний та якісний підходи*; 4) *дескриптивний та прескриптивний підходи*. Констатуємо, що підходи кожної запропонованої пари не є опозиційними, а тому термінознавчим дослідженням може бути притаманна їхня взаємодоповнюваність.

1. Ономасіологічний та семасіологічний підходи. Якщо відштовхуючи для ономасіологічного підходу є номінативна структура мовних знаків та її зв'язок зі значеннями й структурами знань про позначене [9, с. 428], то семасіологічний підхід концентрується на значенні та змістові номінативних одиниць. Тобто якщо перший підхід, що його також можна означити як *Адамів підхід* («*І назвав Адам імена всій...*» [Книга Буття 2:20]), передбачає формування мовного позначення, то другий – встановлення його значення. Ономасіологічний підхід вважають первинним у загальній теорії термінознавства, а семасіологічний має більшу вагу в контексті перекладознавства, перекладового термінознавства та лексикографії. Докладніше про умовне розмежування підходів, їхню застосовність, посеред іншого й комерційну, пише К. Варбертон у праці «*The Corporate Terminologist*» [6, с. 14–17]. Перспективним напрямом головно ономасіологічних досліджень вважаємо *перекладову терміноперсоналогію*, що передбачає вивчення номінативної функції перекладача як термінотворця.

2. Синхронний та діяхронний підходи. Традиційне термінознавство, як стверджує М. Кабре, орієнтоване на синхронний підхід [8, с. 33]. Р. Теммерман також констатує, що мета традиційного термінознавства полягає в напрацюванні принципів і метод винятково синхронного опису мови [10, с. 60]. Цікаво зауважити, що 2005 року французька дослідниця П. Дюрі висноує, що діяхронний підхід до вивчення термінології є релевантний у контексті спеціального перекладу [11, с. 38]. Однак вже 2009 року в спільній статті з О. Піктон науковиця стверджує, що діяхронія є маргінальним підходом [12, с. 32]. Автори виокремлюють навіть низку перепон, що стоять на шляху до діяхронного підходу: теоретичні, історичні, технічні, прагматичні та психологічні [12, с. 32–34].

Досить змістовно діяхронний підхід обґрунтував японський дослідник К. Кагевра, запропонувавши *модель діяхронної осі* дослідження термінології [13, с. 18, 21, 258–270]. Проте оскільки

термінології притаманний обертовий, а не лінійний рух, на противагу згаданій моделі запропоновано *модель логаритмічного безконечника*, що характеризується поступовим збільшенням розмірів його звоїв та незмінністю їхньої форми. Діяхронний підхід, особливо актуальний для термінознавчих досліджень, в основі яких лежать, приміром, ідеологічна чи постколоніальна парадигми, уможливує з'ясування причин *термінологічного толерування та термінологічної некрології* [14, с. 76–78]. Уваговарною в цьому контексті є історія Я. Бернуллі та латинського напису «*Eadem mutata resurgo*» на його надгробку.

Знаково простежити, що Р. Теммерман, закладаючи підложжя для соціокогнітивної теорії термінознавства, чітко окреслює три конкретні методи термінознавчих розвідок цього напрямку: *prototype structure analysis, cognitive model analysis та diachronic analysis* [10, с. 229–230]. Ми ж пропонуємо розглядати діяхронію не як метод окремої теорії, однак як методологічний підхід, категорію порядком вищу від методи, що уможливує наскрізне стратегування термінознавчого дослідження, незалежно від його конститутивних рівнів (*парадигма – теорія – тип*).

3. Кількісний та якісний підходи. Кількісний підхід базується на статистичному розслідуванні великих обсягів текстових даних (корпусів, посеред того й перекладових), що уможливує виявлення закономірностей терміновжитку. Цьому підходові часто віддають перевагу, оскільки він, на перший погляд, забезпечує дотримання наукових принципів (статистична *достовірність, доказовість та перевірність*). Так, корпусним дослідженням, важливим для перекладового термінознавства, присвячено масу науково-методологічної літератури [15, 16]. Попри те, що результати корпусних досліджень претендують на об'єктивний та застосовний характер, науковцям інколи бракує усвідомлення релевантності правильного дослідницького питання. Автори, приміром, не поділяють думки щодо необхідності надавати перекладовим корпусам пріоритетної значущості в контексті встановлення процесів (як, напр., у [17]). Критичний погляд на винятково кількісний підхід до провадження термінознавчих досліджень зумовлений позицією українського перекладового термінознавства, що заперечує чільність статистичних фактів: «*Лише принципи та закони, виявлені завдяки емпіричній верифікації, однак не факти, є основою для суджень та висновків*» [18, с. 62]. Якісний підхід своєю чергою передбачає інтерпретацію термінологічних явищ та надання їм експертної оцінки. Річ певна, умовою комплексного термінознавчого дослідження є рівновага між кількісним та якісним підходами.

4. Дескриптивний та прескриптивний підходи. Пропонувана дихотомія відображає фундаментальну напругу між описом реального стану речей та прагненням до встановлення та стандартування термінології. Якщо для представників *застосовного перекладознавства*, частковим відгалужком якого є перекладове термінознавство, така опозиція підходів є неunikна та взаємодоповнювальна, то *чисте перекладознавство* зосереджене винятково на дескриптивному підході.

Свідченням цього є, приміром, запропоновані продуктоорієнтовані методи, описані в праці з методології перекладознавчих досліджень «*Research Methodologies in Translation Studies*» (І. Салдана, Ш. О'Брасн). Констатуємо, що деяким методам (хоч, коли принагідно зауважити, вони не належать до чистого перекладознавства) бракує чіткої номінації: поряд із *critical discourse analysis* методологи подають *corpus lin-*

guistics та *translation quality assessment*. Звісно, що найдокладніше висвітлено важливість провадження корпусних розвідок. Іншим же двом бракує чітких алгоритмів, що формували б цілісну методику [19, с. 50–108]. Так, автори згаданої праці рекомендують триматися винятково дескриптивного (*descriptive/explanatory*) підходу. На лексему *прескриптивний* можна натрапити лише раз – «*there is a need for non-prescriptive research*» [19, с. 5] – як бачимо, із заперечним приростком.

Другий розділ колективної праці «*Handbook of terminology management*», що її уклали С. Е. Райт та І. Будин, присвячений типам термінологічного управління (анг. *types of terminology management*). Пропонований поділ перекладачів-термінологів на дескриптивний та прескриптивний типи [20, с. 145–242] цілком накладається на розглядувану умовну опозицію підходів. Прикладку *перекладачі-термінологи* вживаємо не випадково: саме Гергард Будин з 2005 року обіймає посаду професора перекладового термінознавства та перекладової технології (нім. *translatorische Terminologiewissenschaft und Übersetzungstechnologie*) у Віденському університеті [18, с. 59].

Загалом можна висновувати, що лінгвістична парадигма перекладознавства тяжіє до чисто дескриптивного підходу, а застосовні конверговані напрями термінознавчих досліджень, як, приміром, перекладове термінознавство, визначає важливість обох підходів.

Якщо описані методологічні підходи є універсальними для різнорідних термінознавчих досліджень, то *методикам*, формування яких безперечно залежить від концепції дослідника та ядрових рівнів ієрархійної піраміди, неодмінно притаманна своєрідна авторськість. Так, навряд чи можна віднайти дослідження, що ґрунтувалися б на цілком одномірному поєднанні підходів, метод та конкретних алгоритмів їхнього застосування. Яскравим прикладом перекладознавця на термінознавчій площині є П. Сандрині, що детально описав орієнтовану на поняття методику дослідження юридичної термінології, в основі якої лежить дескриптивний підхід [21, с. 171–200]. Т. В. Гелльмут своєю чергою пропонує, наприклад, двоалгоритмову (*накопичення та реконструкція*) методику поняттєвого розсліду, що ґрунтується на прескриптивному підході. Оперуючи терміном *реконструкція*, науковець має на увазі виявлення та усунення «*мовних дефектів*» [22, с. 52–55], а не операцію порівняльно-історичної методи (відновлення попереднього стану мови), що ще раз засвідчує згадану авторськість методик.

Основу методологічних підходів та методик становлять *методи*. Для термінознавчих досліджень найхарактернішими є *порівняльно-аналітична метода, поняттєво-дефініційний, лексикографічний, контекстовий та системний* розсліди. Про ці та низку інших метод докладніше пишуть Н. Артикуца [23] та О. Тур і В. Шабуніна [24].

Рис. 2. Методологічна ієрархія перекладознавчого дослідження М. Дорофєвої [25]

Рис. 3. Методологічна ієрархія перекладознавчого дослідження М. Сайка [14]

Щоб наскрізно унаочнити функціонування запропонованої ієрархії термінознавчих досліджень крізь перекладознавчу оптику, наведено два приклади (див. *Рис. 2 та Рис. 3*):

Висновки та перспективи дальших досліджень. Отже, спроба авторів систематизувати методологічні основи термінознавчих досліджень спричинилася до універсальної п'ятирівневої ієрархічної піраміди, ядро якої становить конститутивна триєдність *парадигма – теорія – тип*. **Парадигма** в конкретна науковій методології – це система поглядів на об'єкт (мову або переклад), обрана для організації дослідження, інтерпретації та опису вивчених об'єктів і виконання дослідницьких завдань. **Теорія** – це комплекс поглядів, уявлень, ідей, спрямованих на пояснення явищ, процесів і зв'язків між ними. **Тип термінологічного дослідження** – методологічна характеристика наукового пошуку, що диференціюється відповідно до кількості залучених мов та рівня систематичності. Виокремлено: 1) *систематичні одномовні дослідження*; 2) *систематичні дво- чи багатомовні дослідження*; 3) *вибіркові одномовні дослідження*; 4) *вибіркові дво- чи багатомовні дослідження*. Основними **методологічними підходами** до термінознавчих досліджень є: 1) *онимасіологічний та семасіологічний підходи*; 2) *синхронний та діяхронний підходи*; 3) *кількісний та якісний підходи*; 4) *deskriptivний та preskriptivний підходи*. **Методика** – виважена сукупність метод, алгоритмів та принципів їхнього застосування в межах методологічного підходу. Методикам, на відміну від методологічних підходів, неодмінно притаманна своєрідна авторськість.

Наскрізно унаочнене функціонування запропонованої ієрархічної піраміди засвідчує її релевантність для термінознавчих досліджень, що ґрунтуються на перекладознавчих парадигмах. **Перспективи** дальших досліджень вбачаємо в глибинному вивченні ефективності конкретних метод у контексті відповідних методологічних підходів та методик.

Література:

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
2. Дорофєєва М. Методологія перекладознавчих досліджень. Навчально-методичний посібник для студентів-магістрів. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2020. 156 с.
3. Schäffner Ch. Theory of Translational Action. *Handbook of Translation Studies Online*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2011. Vol. 2. Pp. 157–162.
4. Камінська М. О. Функціональні теорії перекладу. *Збірник наукових праць «Нова філологія»*. 2021. № 83. С. 105–111.
5. House J. Translation Quality Assessment: A Model Revisited. Tübingen: G. Narr, 1997. 207 p.
6. Warburton K. The Corporate Terminologist. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2021. 249 p.
7. Гуменюк Т. І. Сучасні лінгвістичні теорії в термінознавстві. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2014. II(7). Issue 34. С. 51–54.
8. Cabré M. T. Terminology: Theory, Methods, and Applications / transl. by Janet Ann De Cesaris. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1999. 247 p.
9. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
10. Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description: The Sociocognitive Approach. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2000. V. 3. 258 p.
11. Dury P. Terminology and Specialized Translation: The Relevance of the Diachronic Approach. *LSP & Professional Communication*. 2005. V. 5, № 1. P. 31–41.
12. Dury P., Picton A. Terminologie et Diachronie: Vers Une Réconciliation Théorique et Méthodologique? *Revue française de linguistique appliquée*. 2009. Vol. XIV. № 2. P. 31–41.
13. Kageura K. The Dynamics of Terminology. A Descriptive Theory of Term Formation and Terminological Growth. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2002. 322 p.
14. Сайко М. А. Відтворення і стандартизація медичної термінології в німецько-українських лексикографічних джерелах : дис. ... доктора філософії. : 035. Київ, 2021. 276 с.
15. Wang V. X., Lim L., Li D. New Perspectives on Corpus Translation Studies. Singapore: Springer Nature, 2021. 318 p.
16. Li D., Corbett J. The Routledge Handbook of Corpus Translation Studies. London: Taylor & Francis Limited, 2024. 650 p.
17. Xia Y. Normalization in Translation: Corpus-based Diachronic Research into Twentieth-century English–Chinese Fictional Translation. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2014. 181 p.
18. Сайко М. А. Перекладове термінознавство в Україні: становлення, основи та перспективи. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2023. 74 (2). С. 57–71. <https://doi.org/10.17721/2520-6397.2023.2.04>.
19. Saldanha G., O'Brien Sh. Research Methodologies in Translation Studies. London / New York: Routledge, 2014. 277 p.
20. Handbook of Terminology Management. Vol. 1. Basic Aspects of Terminology Management / compiled by S. E. Wright, G. Budin. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1997. 370 p.
21. Sandrini P. Terminologiearbeit im Recht: Deskriptiver begriffsorientierter Ansatz vom Standpunkt des Übersetzers. Wien: Internat. Network for Terminology, 1996. 291 S.
22. Hellmuth Th. W. Terminologiemanagement: Aspekte einer effizienten Kommunikation in der computerunterstützten Informationsverarbeitung. Dissertation. Konstanz, 1997. 221 S.
23. Артикуца Н. В. Методологічний інструментарій юридичного термінознавства. *Наукові записки НАУКМА. Юридичні науки*. 2012. Т. 129. С. 53–59.
24. Тур О. М., Шабуніна В. В. Методологічний інструментарій сучасних термінологічних досліджень. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 28. Т. 2. С. 42–47. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.2.7>.
25. Дорофєєва М. С. Синергетика перекладу спеціальних текстів (німецько-український напрям) : дис. ... доктора філологічних наук. : 10.02.16. Київ, 2017. 583 с.

Saiko M., Dorofeieva M. Methodological foundations of terminology research

Summary. The article is dedicated to systematization of the methodological foundations of terminology research. A hierarchical pyramid reflecting the sequence and interdependence of the structural levels of scientific knowledge is proposed. The authors stress that when forming a cross-cutting concept of any research, one should move solely from the scientific paradigm, and not from the selection of methods. The levels of the pyramid include *paradigm* (linguistic or translational), *theory* (terminological or translational), *type of research*, *methodological approach and methodology*, as well as *method*. The core of terminology research that influences approaches, methodologies and methods, is comprised of the constitutive trinity of *paradigm – theory – type*.

The authors consider the scientific *paradigm* in general scientific methodology to be one of the forms of organization of scientific knowledge. In a specific scientific

methodology, a paradigm is a system of views towards an object (language or translation) chosen in order to organize research, interpret and describe the objects under study, and further perform the research tasks. The article presents a list of linguistic and translational paradigms. However, in the context of the multiplicity of variable ideas and scientific philosophizing, the authors did not undertake the mission of performing a definitive division of them. A *theory* is a set of views, concepts, and ideas aimed at explaining phenomena, processes, and the connections between them. *Type of research* is a methodological characteristic of terminology research that is differentiated according to the number of languages involved and the level of systematicity.

A demarcation line is drawn between the concepts of methodological approach and methodology and their difference is specified. *Methodological approach* is a general strategy

of terminology research, while *methodology* is a balanced set of methods, techniques, algorithms and principles of their application within a methodological approach. The following conditionally oppositional approaches to terminology research are distinguished: *onomasiological and semasiological approaches; synchronous and diachronic approaches; quantitative and qualitative approaches; descriptive and prescriptive approaches*. It is established that methodologies, unlike methodological approaches, inherently possess a specific authorship.

The visualized functioning of the proposed hierarchical pyramid proves its relevance for terminology researches based on translation studies paradigms.

Key words: terminology, terminology science, translation studies, translation-oriented terminology, paradigm, terminology theory, types of terminology research, approaches to terminology research, methodologies and methods.